

ضرورت و تبعات پذیرش توافقنامه کیپی رایت

محمد قصاب

اصطلاحات مهمی را که بارها در این مقاله مورد استفاده قرار می‌گیرند، تعریف کنیم تا مفهوم مشترکی در ذهن نویسندگان و مخاطبان محترم ایجاد شود.

معادل فارسی واژه Copyright یا کیپی رایت

در بسیاری از کتب و حتی اسناد و متون حقوقی، مشاهده می‌شود که کلمه Copyright به گونه‌های متفاوتی ترجمه شده است. رایج‌ترین آن‌ها «حقوق مؤلف» یا «حقوق مؤلفان» یا «مالکیت معنوی» است، اما در زبان رایج، مؤلف به معنی نویسنده و یا خالق آثار نوشتاری است. در حالی که قوانین مصوب در توافقنامه برن و ژنو، شامل تمام گونه‌های نوشتاری، هنری، علوم، اختراعات و نشان‌های تجاری نیز می‌شود.

از طرفی، اغلب قوانین مندرج در توافقنامه‌های جهانی، علاوه بر مالکیت معنوی، به مسئله مهم‌تر مالکیت مادی اشاره دارند. بنابراین، در زبان فارسی به واژه‌ای نیاز است که بتواند همه این موارد را دربرگیرد. صحیح‌ترین ترجمه‌ای که برای مفهوم کیپی رایت در زبان فارسی پیشنهاد گردیده، عبارت «حقوق پدیدآورنده» است. پدیدآورنده می‌تواند خالق اثری نوشتاری، علمی یا هنری باشد. در نتیجه شمولیت مطلوب واژگانی به دست می‌آید.

حقوق پدیدآورنده، به دو دسته تقسیم می‌گردد که عبارتند از:

۱- مالکیت معنوی

۲- مالکیت مادی

۱- مالکیت معنوی پدیدآورنده، حقوق ذیل را برای پدیدآورنده تثبیت

می‌کند:

الف - حق ثبت نام پدیدآورنده بر هر نسخه از اثر

ب - کسب حیثیت اجتماعی و فرهنگی حاصل از خلق اثر

پ - حق اصلاح و ارتقای اثر

ت - حق کسب جوایز معنوی متعلق به اثر

بدون تردید، در عرصه فرهنگ مکتوب، امروزه کیپی رایت کلید ورود به عرصه تعاملات فرهنگی است. بدون پذیرفتن کیپی رایت، نمی‌توانیم در عرصه روابط بین‌فرهنگی حضوری جدی داشته باشیم؛ زیرا به رسمیت شناخته نمی‌شویم.

محمد قصاب در این مقاله، چگونگی شکل‌گیری و تحول کیپی رایت و حقوق پدیدآورندگان و مالکیت معنوی، ضرورت پیوستن به آن و تبعات آن را مورد بررسی قرار داده است.

هدف از نگارش این مقاله، بررسی ضرورت پیوستن به توافقنامه‌های جهانی کیپی رایت و حقوق پدیدآورندگان و مالکیت معنوی است و طبعاً مزایا و عواقب این امر نیز مورد بررسی قرار می‌گیرد.

- ارائه تعاریفی از کیپی رایت، مالکیت معنوی و مفهوم پدیدآورندگان و اثر اشاره مختصر به تاریخ تدوین قوانین حمایت از پدیدآورندگان - شکل‌گیری توافقنامه جهانی برن، توافقنامه جهانی حقوق پدیدآورندگان و مالکیت معنوی، توافقنامه‌های سازمان جهانی دارایی‌های فکری (WIPO) - سازمان تجارت جهانی (WTO) و برخی علل شکل‌گیری آن - ارتباط سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی دارایی‌های فکری - اجتناب‌ناپذیر بودن اجرای قوانین برن، پس از پیوستن ایران به سازمان

تجارت جهانی

- ارائه آرای مخالفان پیوستن ایران به توافقنامه‌های حمایت از حقوق پدیدآورندگان و مالکیت معنوی

- ارائه آرای موافقان پیوستن ایران به توافقنامه‌های حمایت از حقوق پدیدآورندگان و مالکیت معنوی

- رویکرد و دغدغه‌ها و وظایف دولت

- نتیجه‌گیری

پیش از ورود به مباحث اصلی، ضروری است تا برخی کلمات و

۲- مالکیت مادی پدیدآورنده، حقوق ذیل را برای پدیدآورنده تثبیت می‌کند:

- الف - حق واگذاری حقوق تکثیر اثر
 ب - حق کسب درآمد در ازای واگذاری حقوق تکثیر اثر
 پ - حق واگذاری ترجمه یا نمونه‌سازی از اثر و کسب درآمد از این رهگذر
 ت - دریافت جوایز مادی و مالی متعلق به اثر
 مطلب پیش گفته را می‌توان در یک جمله خلاصه کرد:
 «قوانین کپی‌رایت، حقوق مربوط به واگذاری مجوز تکثیر اثر و یا انجام کارهای جدید بر پایه اثر اولیه را به طور انحصاری، به پدیدآورندگان آثار واگذار می‌کند.»
 منظور از کار جدید بر پایه اثر اولیه، ایجاد شکلی جدید برای اثر اولیه است. برای مثال، برای اجرای یک نمایش نامه و خود نمایش نامه، نمایش نامه‌نویس به طور انحصاری حق دارد که حق اجرای اثرش را به شخص یا مؤسسه‌ای واگذارد.

اثر چیست؟

اثر از تفکر و خلاقیت پدیدآورنده سرچشمه می‌گیرد و به گونه‌ای مادی عینیت می‌یابد. برای مثال، تفکری که به شکل کتاب، نقاشی، نمایش نامه و یا موسیقی از ذهن پدیدآورنده خارج شده و مادیت پیدا کرده باشد، اثر نامیده می‌شود. بنابراین، فکر یا مفهومی که فقط در ذهن اشخاص بوده و بر زبان جاری یا مکتوب نشده باشد، فاقد هرگونه حقوق است.
 براساس مندرجات توافقنامه برن، اثر شامل موارد ذیل می‌شود:
 - آثار نوشتاری ادبی اعم از شعر، داستان، رمان، مقالات، نمایش نامه‌ها و غیره

- متون علمی

- آثار موسیقی (بدون کلام یا همراه با کلام، کلام یا شعر همراه موسیقی) در شمولیت آثار نوشتاری می‌گنجد.

- آثار مجسمه‌سازی و هم‌چنین نت‌های روی کاغذ

- آثار هنرهای تزئینی

- آثار نقاشی و گرافیک

- آثار سینماتوگرافی اعم از فیلم‌های کوتاه و بلند و سریال، مستند یا داستانی و غیره

- آثار هنری دستی و دست‌ساز

- آثار خطاطی

- گونه‌های متفاوت هنرهای نوین

- نمایش‌نامه‌های اجرا شده

- حق اجرای نقش در آثار سینماتوگرافی و نمایش‌نامه‌ها

ضمناً حقوق مخترعان و طرح‌های صنعتی، تحت قوانین PATENT و حقوق صاحبان و طراحان نشان‌های بازرگانی (مانند نشان‌های کارخانه بنزی یا ایران‌خودرو)، تحت قوانین Trademark مورد حمایت قرار گرفته‌اند.

توضیح این که تعاریف فوق، با تعاریف و مندرجات قوانین مدنی و جزایی کشور ما مطابقت دارند. این قوانین عبارتند از:

○ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، مصوب مجلس شورای ملی، در سال ۱۳۴۸

○ آیین‌نامه اجرایی ماده ۲۱ قانون حمایت از حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان، مصوب هیأت وزیران، مورخ ۱۳۵۰/۱۰/۴

○ قانون ترجمه و تکثیر ثبت نشریات و آثار صوتی، مصوب مجلس شورای ملی، مورخ ۱۳۵۲/۹/۲۶

فلسفه تدوین حقوق پدیدآورندگان

اصولاً علت وضع قوانین مربوط به حقوق پدیدآورندگان، حفظ منافع تجاری و مادی و مالی حاصل از اثر خلق شده، برای پدیدآورنده است.

واضعان قوانین حقوق پدید آورندگان، بر این باورند که «اگر به پدیدآورندگان اجازه داده شود تا با استفاده از خلاقیت خود کسب درآمد کنند، آن گاه تشویق می‌شوند آثار علمی، ادبی یا هنری نوین و جدید خلق کنند.» مگر نه این که همین خلاقیت‌ها عامل اساسی پیشرفت تمدن بشری است؟ بنابراین، چنین قوانینی بر پیشرفت علم و صنعت و تجارت و فرهنگ جهانی، تأثیر مستقیم دارد.

به عبارت بهتر، نویسنده و هنرمند و دانشمند نیز باید مانند هر صنعتگر دیگری از قبیل نجار و آهنگر، از آن چه خلق کند، بهره‌مند گردد. این امر نه تنها به دلیل ضرورت‌های تجاری و اقتصادی بلکه به دلایل اخلاقی و وجدانی ضرورت دارد.

تاریخ مختصر شکل‌گیری، تکوین و تدوین قوانین

حقوق پدیدآورندگان

تدوین و تکوین قوانین حقوق پدیدآورندگان، خلاف تصور اغلب مردم، فرآیندی بس طولانی داشته است. نخستین مورد اختلاف قضایی ثبت شده در اروپا، بر سر حقوق مؤلف یک کتاب، به سال ۵۶۷ میلادی مربوط می‌شود. در آن سال، یک طلبه مسیحی ایرلندی، به صومعه‌ای می‌رود و بدون اجازه، از روی کتابی نوشته آبوت سالنز نسخه‌برداری می‌کند. زمانی که آبوت به این امر پی‌می‌برد، از طلبه مسیحی می‌خواهد تا نسخه جدید را به او تحویل دهد، اما او نمی‌پذیرد. آبوت به نزد شاه شکایت می‌برد و شاه دستور می‌دهد تا نسخه جدید به آبوت تحویل گردد و این حکم به اجرا درمی‌آید.

اما وضع قوانین مدنی، در خصوص حقوق مؤلفان و حقوق صاحبان اثر، به دوران پس از اختراع دستگاه چاپ توسط گوتنبرگ، در سال ۱۴۵۱ میلادی برمی‌گردد. گوتنبرگ نخستین کتاب چاپی خود را در سال ۱۴۵۱، در شهر منتز با دستگاهی که خود اختراع کرده و ساخته بود، به چاپ رساند. به زودی دستگاه‌های چاپ جدید دیگر، در سایر کشورهای اروپایی هم شروع به کار کردند: در سال ۱۴۵۶ در آلمان، در ۱۴۶۷ در رم، ۱۴۶۹ در ونیز، ۱۴۶۹ فرانسه و در سال ۱۴۷۴ در انگلستان.

در آن دوران، مالک دستگاه چاپ، خود ناشر نیز بود. نخستین کتاب‌هایی که در آن زمان در اروپا چاپ شدند، انجیل و کتاب‌های ادعیه بودند. اما در سال ۱۴۶۵ نشر فاست و شوفر، کتاب و دیوانی نوشته سیسرون را به چاپ رساند. این کتاب اثری هنری - ادبی بود. مالک این نشر، خود مردی فرهیخته و کتاب را با صرف وقت زیاد ویرایش کرده بود، اما اندکی بعد، ناشری دیگر با بهره‌گیری از کتاب او همان کتاب را با قیمتی نازل تر چاپ کرد. مالک نشر فاست و شوفر، به نزد دولت جمهوری و نیز شکایت برد و در سال ۱۴۶۹، سنای ونیز حقوق انحصاری چاپ و نشر کتاب‌های سیسرون و پلینی را به مدت پنج سال به او واگذار کرد. به این ترتیب، برای نخستین بار دولتی با وضع قانون، از حقوق پدیدآورنده حمایت کرد. این حمایت فقط برای دو کتاب و برای مدت ۵ سال معتبر بود، اما به زودی صدور مجوز و حمایت‌نامه، به عملی رایج و قانونمند تبدیل شد و به بقیه اروپا نیز سرایت کرد.

صدر مجوز چاپخانه‌داری، مجوز نشر و مجوز چاپ اثر پرداختند. این قوانین فقط در سطح ملی ارزشمند بودند.

توافقنامه برن

نویسندگان و هنرمندان گرچه می‌توانستند آثار خود را در کشورشان به ثبت برسانند و از حمایت قوانین حقوق پدیدآورندگان برخوردار شوند، آثارشان نه تنها در کشورهای دیگر تحت حمایت نبود و به راحتی مورد دستبرد ادبی قرار می‌گرفت، بلکه حتی نمی‌توانستند کتابشان را در کشورهای دیگر به ثبت برسانند.

از آن جا که در اواسط قرن نوزدهم، فرانسویان بیش‌ترین تولید ادبی - هنری و فرهنگی را داشتند، طبعاً بیش از نویسندگان بقیه کشورها مغبون واقع می‌شدند. بی‌دلیل نیست که لامارتین در سال ۱۸۴۱، پیشنهاد تدوین قوانین مشابه قوانین فرانسه را داد تا براساس آن، حقوق پدیدآورندگان در تمام دنیا مورد توجه و حمایت قرار گیرد. در سال ۱۸۷۸ ویکتور هوگو (که به عنوان رییس انجمن نویسندگان رمان فرانسه انتخاب شده بود)، انجمن بین‌المللی ادب و هنر را تأسیس کرد. این انجمن در تدوین پیش‌نویس توافقنامه برن، نقش اساسی بازی کرد.

کنفرانس برن، در سال ۱۸۸۶ و با ریاست ویکتور هوگو گشایش یافت. حاصل مذاکرات نشست برن، تصویب قوانین کپی‌رایت جهانی شد که آن را کنوانسیون برن یا توافقنامه برن می‌نامند. براساس این توافقنامه، کشورهای عضو متعهد می‌شوند که قوانین ملی خود را به گونه‌ای اصلاح کنند که از پدیدآورندگان آن کشور و هم چنین پدیدآورندگان کشورهای دیگر، حمایت و از آثارشان محافظت کنند. به عبارت بهتر، هر کشور آثار نویسندگان خارجی را مانند آثار نویسندگان خود، مورد حمایت و حفاظت قرار می‌دهد. اعضای این کنوانسیون، حدود ۱۳۰ کشورند. این توافقنامه سبب گردید تا اختلافات فرامرزی زیادی حل و فصل و از بروز اختلاف‌های جدید، به ویژه اختلافات تجاری و مالی، جلوگیری شود.

اگرچه اصولاً قوانین مربوط به حقوق پدیدآورندگان، در وهله نخست برای حفظ منافع مالی و تجاری حاصل از تکثیر و توزیع اثر برای پدیدآورندگان تدوین شدند، در کنوانسیون برن که متأثر از تفکرات فرانسوی و اروپایی بود، با مفهوم Moral rights یا حقوق معنوی نیز مواجه می‌شویم.

حقوق معنوی به مؤلف اجازه می‌دهد تا خود تصمیم بگیرد که اثرش را برای نخستین بار کجا، چه زمان و چگونه به چاپ برساند و به او اختیار می‌دهد تا اسمش را روی اثرش بگذارد و از شهرت و موقعیت اجتماعی و افتخارات حاصل از خلق اثر بهره‌مند گردد. در ضمن، به او اختیار می‌دهد تا از تولید و توزیع غیرمجاز، نابودی اثر و یا انجام تغییرات توسط دیگران، جلوگیری کند. بنابراین، پدیدآورنده مجاز شد تا هم از منافع مادی و تجاری بهره‌مند گردد و هم از کلیت و یکپارچگی اثرش دفاع کند و هم از جایگاه اجتماعی حاصل از خلق اثر سود ببرد.

توافقنامه برن، در طول تاریخ و در نشست‌های مختلفه تکمیل شد و با مورد بازنگری قرار گرفت. بررسی مختصر فرآیند تکمیل و بازنگری نه تنها مفید، بلکه ضروری است.

براساس توافقنامه برن،
کشورهای عضو متعهد می‌شوند که
قوانین ملی خود را به گونه‌ای
اصلاح کنند که از پدیدآورندگان
آن کشور و هم چنین
پدیدآورندگان کشورهای دیگر،
حمایت و از آثارشان محافظت کنند.
به عبارت بهتر، هر کشور
آثار نویسندگان خارجی را
مانند آثار نویسندگان خود،
مورد حمایت و حفاظت
قرار می‌دهد

اختراع دستگاه چاپ، تقریباً با تغییر بنیادهای اروپایی، کشف آمریکا و سفر به دور دماغه امیدنیک، هم زمان بود. اروپا دچار تغییر و تحولی بزرگ و اذهان آماده شکوفایی بود. دولت‌های آن دوران، از این تغییرات مذهبی و روشنفکرانه و علمی به شدت نگران و وحشت زده بودند. آن‌ها متوجه شدند که چاپ سریع کتب، مقالات و روزنامه‌ها باعث ظهور افکار خطرناک در میان مردم می‌گردد. بنابراین، برای آن که بتوانند بر متون چاپی تسلط کامل و کافی داشته باشند، با سرعت دست به اقدام زدند.

به این ترتیب در کم‌تر از یک قرن پس از چاپ نخستین کتاب توسط گوتنبرگ، امتیازات چاپ انحصاری آثار که برای حمایت از نویسندگان - ناشران - چاپخانه‌داران و حمایت از فرهنگ اهدا می‌شد، برای منظور دیگری مورد استفاده قرار گرفتند. حاکمان اروپایی، از قوانین اهدای امتیاز، برای جلوگیری از چاپ آثاری که مورد تأییدشان نبود، استفاده کردند.

در همین دوران بود که دولت‌ها به تدوین قوانین خاص، در خصوص

چگونگی شکل‌گیری توافقنامه جهانی حقوق پدیدآورندگان

پس از شکل‌گیری کنوانسیون یا توافقنامه برن در سال ۱۸۸۷، تعداد زیادی از کشورهای پیشرفته و رو به توسعه از جمله آمریکا، روسیه و چین از پیوستن به آن خودداری کردند. برخی از علل چنین اقدامی، به شرح ذیل است: - محدود شدن دسترسی آن کشورها به منابع و منافع نوشتاری و هنری

دیگران

- ایجاد فشارها و کمبودهای مالی در صنعت نشر و هنر

- محدودیت در دسترسی به علوم و فنون روز

- عدم اعتقاد به مالکیت معنوی پدیدآورندگان بر دستاوردهای تفکر و خلاقیت خود

- توجه به منافع ملی در برابر منافع فردی پدیدآورندگان

این امر سبب گردید تا برخی اعضای سازمان ملل، با در نظر گرفتن منافع جمعی، طرح توافقنامه جدیدی را پی‌ریزی کنند. سرانجام، در سپتامبر سال ۱۹۵۵، کنوانسیون توافقنامه جهانی حقوق پدیدآورندگان، پس از تدوین، به تصویب رسید و برخی کشورهای سازمان ملل به آن پیوستند. اغلب کشورهای عضو اتحادیه برن به این توافقنامه پیوستند. آمریکا نیز از ابتدا این توافقنامه را پذیرفت. این امر سبب گردید تا آمریکا سرانجام، در سال ۱۹۸۹ توافقنامه برن را نیز بپذیرد که این خود زمینه‌ای شد برای پیوستن بسیاری از کشورهای دیگر به این توافقنامه. از ابتدای دهه ۱۹۹۰ تا آخر سال ۲۰۰۰، ۶۶ کشور به توافقنامه برن پیوستند.

توافقنامه جهانی حقوق پدیدآورندگان، پس از گذشت مدتی، زمینه‌ساز ایجاد سازمان جهانی دارایی‌های فکری شد.

سازمان جهانی دارایی‌های فکری

سازمان جهانی دارایی‌های فکری یا WIPO (ویپو) یکی از شانزده بنگاه زیرمجموعه سازمان ملل متحد است. وظیفه این سازمان جهانی، ارتقای شیوه استفاده و حمایت و حفاظت از آثار برخاسته از روح و فکر انسان‌هاست. این سازمان در خصوص حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان ۲۳ پیمان نامه مهم بین‌المللی را مدیریت می‌کند. تاکنون ۱۷۹ کشور، از جمله جمهوری اسلامی ایران، به این سازمان پیوسته‌اند. پیوستن به WIPO، به معنی پذیرش و به اجرا درآوردن تمام پیمان‌نامه‌ها نیست. کشورهای عضو می‌توانند هر تعداد از ۲۳ پیمان‌نامه را که مایل باشند، بپذیرند و به آن عمل کنند.

تاریخ مختصر

در سال ۱۸۷۳ تعداد زیادی از مخترعان، از شرکت در نمایشگاه بین‌المللی اختراعات، در شهر وین خودداری کردند. مخترعان می‌ترسیدند که بازدیدکنندگان، به ویژه خارجی‌ها و دول بیگانه، فکر و طرح آن‌ها را بدزدند و از آن بهره‌برداری مالی و اقتصادی کنند. این فقط یکی از اتفاقات مشابه در سراسر اروپا بود.

اقدامات ملی و فراملی، سرانجام به تولد کنوانسیون پاریس برای حمایت از حقوق صنعتی، در سال ۱۸۸۳ انجامید. بر مبنای این کنوانسیون، پدیدآورندگان یک کشور، در کشورهای دیگر از حمایت برخوردار می‌شدند. بنابراین، حقوق ناشی از خلاقیت فکری اشخاص در زمینه‌های صنعتی، در سراسر دنیا به خالق آن تعلق می‌یافت.

در زمینه‌های صنعتی، این حقوق به سه دسته تقسیم می‌گردند:

- اختراعات (پتنت/Patent)

- نشان‌های بازرگانی و تجاری

- طرح‌های صنعتی

(توافقنامه) کنوانسیون پاریس، در سال ۱۸۸۴، با چهارده عضو موجودیت یافت.

کنوانسیون‌های پاریس و برن، هر کدام اداره‌ای برای پیگیری اجرای توافقات ایجاد کردند. این دو اداره و یک سازمان بین‌المللی کوچک، در سال ۱۸۹۳ درهم ادغام شدند و اداره اتحادیه بین‌الملل برای حمایت از دارایی‌های فکری (BIRPI) را ایجاد کردند. این اداره که در برن سوییس مستقر بود، بعدها با افزایش روزافزون اهمیت مسئله دارایی فکری و حقوق مربوطه، در ساختار و شکل تغییرات زیادی یافت و مقدمه‌ای شد برای آن چه امروز سازمان جهانی دارایی‌های فکری یا WIPO نامیده می‌شود.

در سال ۱۹۶۰ اداره BIRPI، از برن به ژنو منتقل شد تا به سازمان‌های بین‌المللی دیگر و سازمان ملل نزدیک‌تر باشد. یک دهه بعد، با به اجرا درآمدن کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی دارایی‌های فکری (WIPO)، سازمان BIRPI متحول و به WIPO تبدیل شد و شکل سازمانی آن نیز اصلاح گردید تا دبیر کلی داشته باشد که در برابر اعضا پاسخگو باشد و بالاخره در سال ۱۹۷۴، سازمان WIPO به یکی از بنگاه‌های تخصصی سامانه سازمانی سازمان ملل تبدیل شد که وظیفه آن نظارت و تدوین توافقنامه‌ها و قوانین معتبر جهانی، در خصوص مسائل مربوط به دارایی‌های فکری بود.

ایران در تاریخ ۱۳۸۰/۱۲/۲۳ رسماً به سازمان جهانی دارایی‌های فکری پیوست و در فهرست اعضای این سازمان قرار گرفت.

اثر از تفکر و خلاقیت پدیدآورنده

سرچشمه می‌گیرد

و به گونه‌ای مادی عینیت می‌یابد.

بنابراین، فکر یا مفهومی که

فقط در ذهن اشخاص بوده

و بر زبان جاری یا مکتوب نشده باشد،

فاقد هر گونه حقوق است

سازمان تجارت جهانی

سازمان تجارت جهانی (WTO) (WORLD TRADE ORGANIZATION)، در تاریخ یک ژانویه سال ۱۹۹۵، در ژنو سوئیس تأسیس گردید. این سازمان جانشین سازمان دیگری به نام گات (GATT) شد.

در سال ۱۹۴۷ توافقنامه جهانی در خصوص تعرفه و تجارت که به اختصار GATT نامیده می‌شود. (GLOBAL AGREEMENT ON (TARIFES AND TRADE) در ژنو، توسط ۲۳ کشور صنعتی توسعه یافته یا رو به توسعه تدوین گردید. هدف از خلق این توافقنامه، جلوگیری از بروز بحران‌های اقتصادی جهانی (شبیه آن چه بین دو جنگ جهانی روی داد) بود. این هدف از طریق تدوین قوانین جهانی در خصوص موارد زیر کسب می‌شد:

- ۱- تدوین قوانین برای تسهیل تجارت جهانی
- ۲- کاهش تعرفه‌های گمرکی و حذف تعرفه‌های گمرکی دو جانبه، به منظور کاهش جهانی قیمت محصولات برای مصرف کنندگان
- ۳- تعیین سهمیه‌های صنعتی، تجاری و مالی
- ۴- تسهیل گردش اطلاعات در خصوص اقتصاد جهانی
- ۵- جلوگیری از انحصارات و قربانی شدن صنایع کوچک، توسط صاحبان صنایع عظیم و تراست‌های جهانی
- ۶- جلوگیری از بروز یا اختلال در بازار تجارت جهانی، از طریق دامپینگ یا اقداماتی شبیه آن

۷- گشایش بازار کشورهای جهان به طور مساوی، برای حضور آزادانه محصول کشورهای دیگر. به عبارت بهتر، ارتقا و تسهیل صادرات و واردات در سطح جهانی

۸- کاهش یارانه‌های ملی یا حق وضع مالیات‌های مضاعف، برای محصولاتی که از یارانه‌های ملی برخوردارند، توسط کشورهای دیگر.

۹- کشورهایی که در اثر اجرای توافقنامه گات، دچار مشکلات اقتصادی و نقدینگی ارزی می‌شدند، مجاز بودند محدودیت‌هایی برای واردات کالا وضع و یا از صنایع داخلی خود حمایت کنند.

اما گات در ایجاد هماهنگی‌های جهانی و تدوین قوانین یکنواخت و عاری از بی‌طرفی عاجز ماند. توافقنامه گات و فعالیت‌های ارگان اجرایی آن، نقاط ضعف اساسی داشت.

در نتیجه، در آوریل سال ۱۹۹۴، با توافق ۱۲۵ کشور عضو گات، براساس توافق مراکش، گات منحل گردید و سازمان تجارت جهانی، از ابتدای سال ۱۹۹۵ جای آن را گرفت.

همان طور که از نام این سازمان برمی‌آید، موضوع فعالیت این سازمان، تجارت جهانی است. به برخی از مسائل مربوط به تجارت جهانی، در بندهای پیشین، هنگام معرفی گات، اشاره نمودیم.

از آنجا که حقوق پدیدآورندگان و کپی‌رایت و مسایلی مانند حقوق انحصاری نشان‌ها و علائم تجاری، طرح‌های صنعتی و اختراعات نیز در عرصه تجارت جهانی از اهمیت به سزایی برخوردارند، طبیعی است که سازمان تجارت جهانی با وسواس به این مسئله پرداخته و آن را بررسی کرده باشد.

سازمان تجارت جهانی، به جای آن که خود به تدوین قوانین و توافقنامه‌های جدید بپردازد، به یک‌باره تمام کنوانسیون‌های سازمان جهانی دارایی‌های فکری (WIPO) را پذیرفت و در مجموعه توافقات خود ادغام کرد.

امروزه از شرایط اساسی عضویت در سازمان تجارت جهانی، پذیرش و اجرای مجموعه کنوانسیون‌های پذیرفته شده توسط WIPO است. همان طور که بیان شد ستون‌های اساسی این کنوانسیون‌ها، کنوانسیون

پاریس و کنوانسیون برن است.

گفتیم که علت تدوین قوانین کپی‌رایت در طول چند قرن، حفاظت از منافع اقتصادی و مالی خالق آثار ادبی و هنری بوده است. در نتیجه، این قوانین بیش‌تر نگرش اقتصادی و تجاری دارند. از طرفی، چون سازمان تجارت جهانی به مسئله اقتصاد و تجارت در سطح جهانی توجه دارد، طبیعی است که مسئله کپی‌رایت را به طور جدی مدنظر قرار دهد. تبادلات مالی و تجاری حاصل از خرید و فروش حقوق آثار ادبی و هنری و سینمایی و رایانه‌ای، بخشی حساس از تجارت جهانی را تشکیل می‌دهند. به همین دلیل، سازمان تجارت جهانی از همان ابتدا، به ناچار باید به مسئله کپی‌رایت توجه می‌کرد تا از بروز تنش‌های بین‌المللی بین کشورها جلوگیری شود.

البته سازمان تجارت جهانی، به جای آن که خود به تدوین قوانینی جدید بپردازد، در یک حرکت منطقی، تمام کنوانسیون‌های WIPO، از جمله قوانین مربوط به کپی‌رایت را پذیرفت. کشورهایی که داوطلب عضویت در سازمان تجارت جهانی‌اند، طبعاً باید تحت قوانین جهانی، از جمله قوانین کپی‌رایت به فعالیت‌های تجاری جهانی بپردازند تا از منافع عضویت برخوردار گردند. بنابراین، اگر تلاش‌های پیگیر دولت ایران برای عضویت در سازمان تجارت جهانی به ثمر بنشیند و ایران به عضویت این سازمان درآید، اجرای کنوانسیون برن، درخصوص حقوق پدیدآورندگان، اجتناب‌ناپذیر خواهد شد.

قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان: پذیرفتن یا نپذیرفتن؟

اکنون پرسشی اساسی مطرح می‌گردد:

آیا ایران که به عضویت سازمان جهانی دارایی‌های فکری درآمده و کنوانسیون برن و توافقنامه تأسیس آن را امضا کرده است، باید بقیه کنوانسیون‌ها و توافقات تحت پوشش WIPO، از جمله توافقنامه برن را بپذیرد؟ و به این ترتیب، تعهد خود را به رعایت قوانین مربوط به حقوق پدیدآورندگان آثار نوشتاری و هنری، علمی و تجاری اعلام کند؟ کارشناسان و صاحب‌نظران در پاسخ به این پرسش بسیار مهم، به دو دسته کلی تقسیم می‌گردند:

۱- مخالفان پیوستن به توافقنامه‌های جهانی

۲- موافقان پیوستن به توافقنامه‌های جهانی

استدلال‌های مخالفان پیوستن به توافقات جهانی

مخالفان پیوستن به توافقنامه‌های جهانی حمایت از حقوق پدیدآورندگان، برای اثبات نظر خود، به چند دلیل مهم اشاره می‌کنند. خلاصه دلایل این گروه، به شرح ذیل است:

۱- پذیرش قوانین جهانی، به این معنی است که ناشران ایرانی برای آن که اثری خارجی را به زبان فارسی چاپ کنند یا نوارهای موسیقی یا آثار هنری و برنامه‌های رایانه‌ای، سی‌دی‌های صوتی و تصویری را تکثیر و پخش کنند، ابتدا از پدیدآورنده یا صاحب اثر مجوز بگیرند و برای کسب مجوز باید پول، آن هم به ارزهای خارجی بپردازند. لذا فشار مالی فراوانی بر صنعت نشر و هنر ایران وارد می‌کند. این فشار مالی و هم چنین کمبود نقدینگی و کمبود ارز، اثرات جانبی و منفی ایجاد می‌کند. کمبود نقدینگی سبب می‌گردد که آن‌ها نتوانند حقوق آثار نوشتاری و حقوق آثار هنری را برای عرضه در ایران خریداری کنند. در نتیجه، ناگهان بازار کتاب و هنر ایران دچار نوعی خلأ می‌گردد؛ چرا که تا مدت‌ها فقط آثار خارجی اندکی به آن راه می‌یابد و بازار دچار کمبود عنوان و آثار خارجی خوب خواهد شد. کمبود آثار خارجی نیز باعث کاهش کیفیت عمومی آثار نوشتاری و هنری عرضه شده در ایران می‌گردد. به عبارت بهتر، بافت عناوین و تعداد آثار و بافت عرضه آثار فرهنگی و در نتیجه افت فرهنگ رو به رو می‌شویم.

از طرفی، کاهش آثار نوشتاری خارجی و کتب ترجمه‌ای، سبب اختلال در

اقتصاد و صنعت نشر و پخش خواهد شد. ناشران با کمبود آثار قابل عرضه روبه‌رو می‌گردند. کاهش عناوین سبب می‌گردد که چاپخانه‌ها، صحافی‌ها، مراکز پخش و بقیه عوامل درگیر در این صنعت با مشکلات مالی رو به رو شوند و درآمدشان به شدت کاهش یابد و تمام این‌ها به ورشکستگی ناشران و صنعت نشر و در نتیجه بروز بی‌کاری منجر می‌گردد.

این امر کار مترجمان را به گونه‌ای مخرب تحت تأثیر قرار می‌دهد و آن‌ها را نیز از کار دور می‌سازد؛ چرا که دیگر نمی‌توانند به راحتی هر اثری را که مایل هستند، انتخاب و ترجمه کنند.

۲- تأثیر دیگر پذیرش قوانین جهانی، کاهش ترجمه و چاپ آثار علمی برای دانش‌آموزان و دانشجویان خواهد بود. ایرانیان دیگر به راحتی نمی‌توانند به کارهای علمی دسترسی داشته باشند؛ چرا که توان مالی خرید سی‌دی‌های اصل و گران‌قیمت را نخواهند داشت. به این ترتیب رشد علمی کشور نیز دچار اختلال و کندی می‌شود.

۳- اگر ناشران و تولیدکنندگان آثار فرهنگی و هنری، دست‌شان از آثار خارجی کوتاه شود، برای ادامه حیات کار خود، به آثار ایرانی روی می‌آورند. به‌ویژه ناشران مجبور می‌شوند آثار تالیفی نویسندگان ایرانی را به چاپ برسانند. اما مگر چند درصد از آثار پدیدآورندگان ایرانی، در سطح متوسط و حتی فقط در سطح قابل قبول قرار دارند؟ این آثار که اغلب با عجله و بیش‌تر برای کسب سودهای آنی خلق می‌شوند، کیفیت عمومی آثار فرهنگی خلق شده در ایران را پایین می‌آورند و به فرهنگ آسیب می‌رسانند. این آثار به مرور خوانندگان ایرانی را بیزار و همین‌میل‌اندک به مطالعه را در آنان خاموش می‌کنند.

۴- از سویی، چون ایرانیان با ساز و کار بازار جهانی کتاب آشنا نیستند، ممکن است همان قراردادهای معدودی که برای خرید امتیاز آثار خارجی منعقد می‌کنند، به اختلاف و مشکلات قضایی و حقوقی منجر گردد. این امر، خود باعث تحمیل ضرر و زیان بیش‌تر و اتلاف وقت ناشران و مراکز تولید آثار هنری و فرهنگی می‌گردد. عدم آشنایی و کلا و قضات ایرانی با مسائل و جنبه‌های قضایی و حقوقی قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان، باعث شکست‌های پی‌درپی در دادگاه‌های حل اختلاف خواهد شد.

۵- و سرانجام آن که کاهش عناوین آثار تولید شده در ایران، افت کیفیت فرهنگ کشور و مشکلات عدیده حقوقی و قضایی، سبب خواهد شد که آبرو و حیثیت صنعت نشر و فرهنگ و هنر کشور به خطر بیفتد و در نتیجه، پس از مدتی کسی حاضر به فروش حقوق آثار خود به ایرانیان نخواهد شد.

۶- این امر در سطح بین‌المللی نیز مشکلات سیاسی ایجاد خواهد کرد. پذیرش قوانین جهانی کپی‌رایت، به نتایج سیاسی ناگوار نیز منجر خواهد شد؛ چرا که صنعت نشر و هنر ایران، ممکن است تحت نفوذ سرمایه خارجی قرار گیرد و استقلال هویتی خود را در درازمدت از دست بدهد. کمبود نقدینگی در کشور، سبب می‌گردد که شرکت‌هایی با اغراض سیاسی و اقتصادی خیانتکارانه، به سرمایه‌گذاری در ایران بپردازند و پس از مدتی، فرهنگ کشور را به سوی اهداف موردنظر خود سوق دهند.

۷- از طرفی، متأسفانه کانال‌های مناسب برای تبادلات مالی میان ایران و کشورهای خارجی وجود ندارد. در نتیجه، پرداخت‌های ارزی دچار وقفه و کندی می‌گردد و این امر نیز باعث بی‌اعتمادی طرف‌های خارجی نسبت به ایرانیان می‌شود. به عبارت کلی‌تر، هنوز زمینه‌های تجارت خارجی به شیوه‌ای ساده و روان وجود ندارد. از جمله: عدم وجود قوانین مناسب داخلی که به امر تبادلات کالاهای فرهنگی توجه داشته باشند و کمبود قوانینی در زمینه‌های مالیاتی، تجاری، تبادلات مالی، حل اختلافات حقوقی و قضایی با بیگانگان و نظایر آن. ۸- عده‌ای بر این عقیده‌اند که برای آن که صنعت نشر و هنر و فرهنگ در اثر پذیرش قوانین جهانی کپی‌رایت و حقوق پدیدآورندگان دچار توقف افت و ورشکستگی نشود، دولت باید با اختصاص یارانه و حمایت‌های مالی و

مستقیم و غیرمستقیم از کسانی که در این زمینه سرمایه‌گذاری می‌کنند، حمایت کند و چون هنوز چنین حمایت‌هایی تدوین و اعلام نشده و از آن‌جا که برنامه‌ای نیز از سوی وزارتخانه‌ها و سازمان‌های مسئول تدوین نشده است، نباید قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان را در ایران به اجرا درآورد.

۹- در سطح بین‌المللی، کانال‌های تبادلات آثار نوشتاری و هنری، بنگاه‌های ادبی هستند. بنگاه‌های ادبی گرچه در ایران تأسیس شده‌اند، هنوز از توانایی لازم برای خرید و فروش حقوق آثار خارجی برخوردار نیستند. این ناتوانی‌ها شامل ناتوانی‌های مالی و سرمایه‌ای، آشنا نبودن با بازار جهانی کتاب و هنر و شرایط حاکم بر آن و نداشتن روابط مناسب با ناشران و بنگاه‌های ادبی خارجی است. به هر حال، کمبود بنگاه‌های ادبی حرفه‌ای در ایران، نقطه ضعفی اساسی محسوب می‌گردد.

مخالفان پیوستن ایران به توافقنامه برن که طبعاً مخالف اجرای قوانین جهانی حفظ حقوق پدیدآورندگان در ایران هستند، با استناد به دلایل فوق،

شرایط را دست کم در کوتاه مدت و میان مدت، برای پیوستن به چنان توافقنامه‌ای، نه تنها مساعد نمی‌دانند، بلکه چنین کاری را مضر و خطرناک می‌دانند.

استدلال‌های موافقان پیوستن به توافقات جهانی

موافقان پیوستن به توافقنامه‌های جهانی حمایت از حقوق پدیدآورندگان نیز دلایلی برای نظر خود دارند که به طور اجمالی به آن‌ها اشاره می‌کنیم:

۱- تاکنون ۱۴۹ کشور دنیا به توافقنامه برن پیوسته‌اند و قوانین آن را در کشورهای خود به اجرا درآورده‌اند. همه این کشورها، جزو کشورهای پیشرفته و توسعه یافته نیستند بلکه تعداد زیادی از آن‌ها کشورهای رو به توسعه و حتی توسعه نیافته آفریقایی و آسیایی‌اند. بنیان‌های اقتصادی و فرهنگی آن‌ها بسیار ضعیف‌تر از ایران است و برخی از آن‌ها حتی از صنعت نشر مناسبی برخوردار

نیستند، با این حال، تمام آن‌ها به مرور توانسته‌اند خود را با قوانین بین‌المللی وفق دهند. بنابراین، ایران که از توان اقتصادی و فرهنگی بالاتری برخوردار است نیز باید بتواند از عهده این مهم برآید.

۲- احترام به حقوق مادی و معنوی پدیدآورندگان یک اصل اخلاقی است و بهره‌گیری مالی و مادی از آثار آنان، بدون کسب مجوز از صاحب اثر، در اصل همان چیزی است که غرب، دزدی ادبی و دزدی هنری نامیده است. متأسفانه در غرب، ناشران ایرانی به همین نام شناخته شده‌اند و به دنبال آن حیثیت و نام کشور جریحه‌دار شده است. برای اصلاح این تصویر نامناسب از ایران و صنعت نشر کشور، پذیرش قوانین جهانی ضروری است.

۳- پذیرش توافقنامه برن و کنوانسیون‌های سازمان جهانی دارایی‌های فکری، به این معنی نیست که قوانین به محض پذیرش، از سوی دولت ایران به اجرا درخواهد آمد، بلکه ایران از مهلت و فرصت مناسب برخوردار خواهد بود. این مهلت می‌تواند بین ۵ تا ۱۰ سال در نظر گرفته شود. این مدت برای فراهم

پ- ایجاد خطوط اعتباری و مالی با غرب
ت- عرضه آثار ایرانی به بازار جهانی، برای کسب ارز لازم به منظور خرید آثار خارجی

ث- فعالیت بیش‌تر ناشران ایرانی برای حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی

ج- فراهم آوردن زمینه‌های مناسب برای آشنا شدن نویسندگان ایرانی با فرهنگ کشورهای دیگر و حضور آن‌ها و آثارشان در مسابقات ادبی خارجی ... و

۵- پیوستن ایران به توافقنامه‌های جهانی حقوق پدیدآورندگان، تأثیر مثبتی در صنعت نشر و پخش و در بازار کتاب ایران به جا خواهد گذاشت.

در صورت اجرای این قوانین در ایران، صاحب هر اثر خارجی، فقط یک مجوز برای ترجمه و چاپ و پخش اثر به زبان فارسی صادر خواهد کرد. این مجوز را چه ناشر و چه مترجم دریافت کند، به هر حال انحصاری خواهد بود و فقط برای یک مترجم یا ناشر ایرانی صادر می‌شود. در چنین حالتی، چه مترجم و چه ناشر، ملزم خواهد شد تا آن اثر را با بالاترین کیفیت عرضه بدارد تا با جذب خوانندگان ایرانی، نه تنها هزینه‌های خود را جبران کند، بلکه سودی عایدش شود. بنابراین، ناشران و مترجمان در نخستین قدم، برای انتخاب اثر خارجی دقت بیش‌تری مبذول می‌دارند و می‌کوشند آثار با ارزش را بخرند. به این ترتیب، کیفیت آثار عرضه شده در بازار کتاب، در میان مدت به سطح بالایی ارتقا پیدا خواهد کرد.

۶- به دنبال آن، مترجم و ناشر می‌کوشند بهترین ترجمه را از اثر ارائه دهند. ناشران در کوتاه مدت، به سوی مترجمان خوب و دقیق و حرفه‌ای تمایل پیدا می‌کنند و در میان مدت نیز کیفیت ترجمه آثار در سطح کلان بازار کتاب ایران و در نتیجه، در کلیت فرهنگ زبان فارسی ارتقا می‌یابد. آن زمان، دیگر شاهد ترجمه‌های ناقص، خودسانسوری ناشی از ناتوانی در درک متن اصل اثر نخواهیم بود. بنابراین، در میان مدت کیفیت ترجمه و کیفیت کار مترجمان نیز ارتقا می‌یابد.

۷- طبعاً ناشر پس از آن که اثری خوب با ترجمه‌ای خوب در اختیار داشته باشد خواهد کوشید تا آن اثر را با کیفیت خوب چاپ کند. به این منظور، از کاغذ و مرکب و چاپ خوب استفاده خواهد کرد. بنابراین، کیفیت مادی و ظاهری کتاب‌ها نیز رشد می‌یابد.

۸- از مجموعه مطالب مطروحه در بندهای ۵، ۶ و ۷ می‌توان به این نتیجه رسید که در میان مدت، هر ناشری نمی‌تواند امتیاز آثار خارجی را بخرد و در ایران چاپ کند. این امر ناشی از کمبود نقدینگی، کمبود ارز، گرانی آثار خارجی و عدم موفقیت در رقابت برای خرید امتیاز نشر خارجی است. در این حالت، ناشرانی که از سرمایه و قدرت مالی کم‌تری برخوردارند، برای ادامه کار نشر خود، مجبور می‌گردند آثار نویسندگان ایرانی را به چاپ برسانند.

بنابراین، در کوتاه مدت و میان مدت، بر تعداد آثار نویسندگان ایرانی افزوده خواهد شد که این رشد کمی، خود یک دستاورد مثبت تلقی می‌گردد.

۹- از طرفی، آثار نویسندگان ایرانی باید توانایی رقابت با آثار پدیدآورندگان خارجی را داشته باشد. آثاری که در آن زمان با کیفیت عالی به چاپ می‌رسند. بنابراین، در میان مدت و بلند مدت، نویسندگان و هنرمندان ایرانی باید کیفیت آثار خود را چنان ارتقا دهند که بتوانند با آثار خارجی رقابت کنند.

بر این اساس، پذیرش قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان سبب می‌گردد تا در میان مدت و بلندمدت، کیفیت آثار نویسندگان ایرانی نیز رشد کند و کم‌کم قابلیت عرضه در بازارهای جهانی را به دست آورد.

۱۰- ناتوانی ناشران در خرید امتیاز آثار خارجی، آن‌ها را و می‌دارد که به جست و جوی آثار برجسته ایرانی بپردازند تا حقوق آن آثار را در بازارهای جهانی بفروشند و با ارز و درآمد حاصل از آن، امتیاز آثار خارجی را خریداری کنند. از این فرآیند، چند نتیجه حاصل می‌گردد:

کردن و آماده‌سازی مقدمات حضور در بازار جهانی کافی خواهد بود. علاوه بر آن، ایران می‌تواند از برخی از امتیازات ویژه مندرج در ضمایم توافقنامه برن نیز بهره‌مند گردد.

۴- در همین دوره مهلت و فرصتی قانونی، بخش خصوصی می‌تواند زمینه‌های لازم را برای برقراری و حضور در بازار جهانی فراهم سازد. برخی از این زمینه‌سازی، به شرح ذیل است:

الف- تأسیس بنگاه‌های ادبی با اختصاص سرمایه‌های مناسب

ب- آشنایی بنگاه‌های ادبی با بازار جهانی از طریق:

- حضور در نمایشگاه‌های بین‌المللی

- شناسایی بنگاه‌های ادبی خارجی و مذاکره با آن‌ها

- ایجاد بانک اطلاعاتی در خصوص بازارهای مقصد

- ایجاد اتحادیه بنگاه‌های ادبی ایران

الف - رشد صادرات امتیاز
آثار نوشتاری و هنری ایران به
جهان
ب - شهرت پدیدآورندگان
ایرانی در سطوح بین‌المللی
پ - کسب ارز
ت - افزایش توان مالی
ناشران
ث - اشتیاق پدیدآورندگان
ایرانی به خلق آثار جدید
۱۱- هواداران عضویت
ایران در توافقنامه‌های جهانی
مربوط به حقوق پدیدآورندگان،

بر این نکته نیز تأکید دارند که دولت نیز باید با یک برنامه اصولی، بدون آن که خود در تجارت آثار فرهنگی دخالت داشته باشد، از بنگاه‌های ادبی، ناشران و پدیدآورندگان حمایت کند. حمایت دولت می‌تواند بسیاری از موانع را از سر راه بردارد.

۱۲- عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی، به هر حال قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان را بر بازار ایران حاکم خواهد کرد. پس بهتر است پیش از آن که صنعت نشر و هنر ایران غافل‌گیر شود، زمینه‌های اجرای این قوانین فراهم گردد؛ چرا که به هر حال اجرای این قوانین اجتناب‌ناپذیر خواهد بود.
۱۳- پذیرش قوانین جهانی کپی‌رایت، راه صنعت نشر ایران را به بازار جهانی باز می‌کند تا بتواند آثار چاپ شده و تولید نهایی را به بازار جهانی بفروشد. به عبارت بهتر، پس از مدتی آثار چاپ شده را به خارج از کشور صادر کند که این امر، ارزش افزوده ارزی خوبی را نصیب اقتصاد کشور خواهد کرد.
۱۴- گرچه پذیرش تعهدات جهانی در کوتاه مدت، ممکن است آسیب‌هایی به ناشران، مترجمان، پدیدآورندگان و بازار کتاب ایران بزند، در میان مدت و بلند مدت، تمام این افت‌ها و فشارهای مالی و حقوقی و قضایی پایان می‌یابد و صنعت نشر و هنر با سرعتی مطلوب‌تر از گذشته، به رشد خود ادامه خواهد داد.

مقابله با چالش‌ها: رویکردها و وظایف دولت

اگر بپذیریم که با پذیرش تقاضای عضویت ایران در سازمان تجارت جهانی و یا حتی زودتر از آن، اجرای قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان در ایران اجتناب‌ناپذیر خواهد بود و با توجه به تمام نقاط ضعف و قوت بخش خصوصی - که در صنعت نشر و هنر فعالیت می‌کند - واکنش و نقش دولت در این زمینه چه خواهد بود؟

آرای موافقان و مخالفان الحاق ایران به کنوانسیون‌های جهانی حقوق پدیدآورندگان، در دو بخش پیشین، می‌تواند راهنمای برنامه‌ریزی دولت و به ویژه وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی باشد. دولت می‌تواند نقاط ضعف مورد اشاره مخالفان را برطرف کند و لوازم دستیابی به نقاط قوت موافقان را فراهم آورد. بنابراین، رئوس برنامه‌های دولت می‌تواند به شرح ذیل باشد:

۱- تدوین برنامه کوتاه مدت، میان مدت و بلند مدت برای پیوستن به توافقنامه‌های جهانی. در این برنامه باید تمام مراحل پیوستن، به دقت و به طور زمان بندی شده، تعیین گردد. در ضمن، نقش و وظایف وزارتخانه‌ها و سازمان‌ها و ارگان‌های دولتی یا بخش خصوصی، اعم از ناشران، بنگاه‌های ادبی و پدیدآورندگان تعیین گردد و بودجه مورد نیاز و شیوه هزینه کردن آن مشخص و اهداف برنامه، به عوامل مؤثر در آن آموزش داده شود.

۲- فراهم آوردن زمینه‌های تأسیس بنگاه‌های ادبی و آموزش دادن و آشنا کردن آن‌ها با شرایط بازار جهانی

۳- ایجاد مسیرها و کانال‌های تبادل پول و ارز

تبادلات مالی و تجاری حاصل از خرید و فروش حقوق آثار ادبی و هنری و سینمایی و رایانه‌ای،

بخشی حساس از تجارت جهانی را تشکیل می‌دهند. به همین دلیل، سازمان تجارت جهانی از همان ابتدا،

به ناچار باید به مسئله کپی‌رایت توجه می‌کرد تا

از بروز تنش‌های بین‌المللی بین کشورها جلوگیری شود

۴- سوق دادن حمایت‌های یارانه‌ای مستقیم و غیرمستقیم، به سوی آثار ایرانی و پدیدآورندگان ایرانی
۵- ایجاد بانک‌های اطلاعاتی درباره ناشران و بنگاه‌های ادبی و پدیدآورندگان خارجی، برای استفاده ایرانیان
۶- ایجاد بانک‌های اطلاعاتی درباره پدیدآورندگان، بنگاه‌های ادبی و ناشران ایرانی، برای استفاده خارجیان
۷- ایجاد پشتوانه‌های مالی و سرمایه‌ای، برای جبران فشارهای مالی ناشی از پذیرش قوانین جهانی، به ویژه

در کوتاه مدت

۸- تدوین قوانین نظارتی بر کیفیت آثار ترجمه شده به فارسی
۹- حمایت از ناشران هنگام خرید آثار علمی، برای محیط‌های آموزش و پرورش و دانشگاه‌ها

۱۰- ایجاد دفتر حقوقی و قضایی، به منظور ارائه مشورت به بنگاه‌های ادبی و ناشران و پدیدآورندگان ایرانی، به ویژه در خصوص قراردادهای حل اختلافات

۱۱- در نظر گرفتن معافیت‌های مالیاتی

۱۲- فراهم کردن زمینه حضور بنگاه‌های ادبی و ناشران ایرانی، در نمایشگاه‌های خارجی

۱۳- فراهم کردن زمینه‌های حضور ناشران و بنگاه‌های ادبی خارجی، در نمایشگاه‌های کتاب در ایران

۱۴- اهدای جوایز به آثار با کیفیت

۱۵- ارائه اعتبارات ارزی به فعالان این عرصه، در ازای خرید یا فروش امتیاز هر اثر

۱۶- یافتن راه‌هایی که بتواند بازار کتاب و هنر ایران را در کم‌ترین زمان و با کم‌ترین هزینه و کم‌ترین آسیب، به بازار جهانی پیوند زند.

۱۷- تدوین برنامه آموزشی، برای تمام گروه‌های دولتی و خصوصی که در این زمینه نقشی ایفا می‌کنند.

نتیجه‌گیری

پذیرش قوانین جهانی حقوق پدیدآورندگان، به ویژه توافقنامه برن، اجتناب‌ناپذیر است. پس تمام عواملی که تحت تأثیر اجرای این قوانین در کشور قرار می‌گیرند، باید خود را از مدت‌ها پیش آماده کنند تا غافلگیر نشوند.

این عوامل عبارتند از: ناشران، بنگاه‌های ادبی، پدیدآورندگان ایرانی، اعم از نویسندگان، هنرمندان، دانشمندان، شرکت‌هایی که مالک نشان تجاری خود هستند، صاحبان برنامه‌های نرم‌افزاری، تولیدکنندگان آثار موسیقی و صوتی و تصویری روی نوار سی دی و...

دولت ایران فرصت خواهد داشت. به هر حال در کوتاه مدت، مشکلات فراوانی بروز خواهد کرد، اما با پیش‌بینی آن مشکلات و برنامه‌ریزی و مدیریت صحیح می‌توان از این بحران و مشکلات عبور کرد و عواقب مربوط به آن را محدود نگه داشت.

از هم اکنون باید نوعی بسیج عمومی، در میان پدیدآورندگان ایرانی ایجاد کرد. نویسندگان و هنرمندان باید به نیازهای فرهنگی بازارهای جهانی توجه و آثاری خلق کنند که ارزش عرضه در جهان را داشته باشند.

ناشران باید کیفیت آثاری را که منتشر می‌کنند، به لحاظ شکل و محتوا بالا ببرند و به بازارهای جهانی بیندیشند.

باید از شرایط حاکم بر بازار جهانی استفاده کرد و بار دیگر برای ادب و

فرهنگ و هنر ایرانی، جایگاهی درخور یافت.
تا فرصت هست، باید تمام عوامل پیش گفته، آموزش ببینند و با قوانین
حاکم بر بازار جهانی آشنا گردند و از آن بهره‌برداری کنند.
شاید سنگین‌ترین مسئولیت، بر دوش بنگاه‌های ادبی باشد تا کانال‌های
معتبر و مستحکمی بین بازار ایران و بازار جهان برقرار کنند.

منابع و مراجع

در این بخش، به تعدادی از منابع و مراجع مورد استفاده، اشاره می‌کنیم:

۱- کتاب‌ها

- چگونه آثار خود را به بازار جهانی کتاب عرضه کنیم؟

نویسنده: محمد قصاب

ناشر: شرکت خدمات رفاهی نویسندگان کودک و نوجوان چاپ: ۱۳۸۱

- حمایت از حق مؤلف

نویسنده و گردآورنده: مرتضی شفیعی شکیب

ناشر: خانه کتاب چاپ: ۱۳۸۱

- کپی‌رایت در کشورهای پیشرفته صنعتی

نویسنده و گردآورنده: غلامرضا لایقی

ناشر: خانه کتاب چاپ: ۱۳۸۱

۲- مقالات

- The Evolution of copyright

By: Brander Matthews

Political Science Quarterly

Rel.5., Issue 4

Dec. 1890, Pages 83-602

http://Members. Shaw.ca/

- The Csenius and The Copyright:

Economic and lebal conditions
Of the Emergence of the "Author"

By: Martha Woodmansee

Eighteenth century studies

Vol 17, issue 4

Summer 1984 Page 425-448

http:// members. Shaw.ca/

- Copyright c.p.u.

Creators, Proprietors Users

By: Harry Hillman Chartrand

General of Arts management, low &

society Vol 30, No. 3, Fall 2000

۳- سایت‌ها

- www. Wipo.org

مربوط به سازمان جهانی دارایی‌های فکری

- www. Unesco.org

- www2. Unesco.org

- www. sacd.fr

سایت دولتی انگلستان

- www. Patent.gov.uk

سایت دولتی کانادا

- www. Parl.gc.ca

- www. Lemuria.org

- www. Ladas.com/Patents

- www. Abanet.org

- www. Wld.com/conbus

- www. Dfait-maeci:gc.ca

- filebox.vt.ed4 (History of WTO)

در خصوص تاریخ WTO

- http://clea.Wipo.int

- www.Wikipedia.org

- www.Intelproplow.com

- www.Jim cohn.com

- www.Cni.org

- www.Cerebalaw.com

سایت‌های سازمان ملل متحد، سازمان WTO و ...

از اهالی مطبوعات حمایت کنیم

با سلام

در پی افزایش آسیب‌های وارده به اهالی مطبوعات و نیز ادامه روند توقیف
روزنامه‌ها، به اطلاع می‌رساند انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران، برای حمایت
از روزنامه‌نگاران، نیازمند دریافت کمک‌های مردمی است. لذا خواهشمند است
متن پیوست، جهت اطلاع مردم در آن مطبوعه، در چند نوبت به چاپ برسد.
دبیرخانه انجمن صنفی روزنامه‌نگاران ایران

برای حمایت از روزنامه‌نگاران به کمک شما نیازمندیم

شهروندان می‌توانند کمک‌های خود را به شماره حساب جاری

۱۱۲۶۰۳۲۹۸ بانک تجارت، شعبه بلوار کشاورز، کد ۰۲۷ به نام انجمن صنفی

روزنامه‌نگاران ایران واریز کنند.

